

**Željko Bartulović
Nebojša Randelović**

OSNOVI USTAVNE ISTORIJE JUGOSLOVENSKIH NARODA

Niš, 2012

Prof. dr Željko Bartulović
Prof. dr Nebojša Randelović

OSNOVI USTAVNE ISTORIJE JUGOSLOVENSКИH NARODA

Drugo izdanje

Izdavač:

Centar za publikacije Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu

Za izdavača:

Prof. dr Predrag Dimitrijević, dekan

Recenzenti:

Prof. dr Dragan Nikolić, redovni profesor Pravnog fakulteta u Nišu

Prof. dr Zoran Mirković, vanredni profesor Pravnog fakulteta u Beogradu

Tehnička obrada:

Nenad Milošević

Štampa:

Sven Niš, Stojana Novakovića 10

Tiraž:

600

ISBN 978-86-7148-151-9

Uvodna reč

Ova knjiga je prvi rezultat zajedničkog rada dr Željka Bartulovića, profesora Istorije prava na Pravnom fakultetu Univerziteta u Rijeci i dr Nebojše Randelovića, profesora istorije prava na Pravnom fakultetu Univerziteta u Nišu. Nastala je objedinjavanjem zajedničkih napora da se unapredi pravno-istorijska nauka, naročito kroz primenu komparativnog sagledavanja obuhvaćenih tema.

SADRŽAJ

I. PERSONALNA, TERITORIJALNA I KONFESIONALNA PRAVA POD	
TURSKOM I AUSTRIJSKOM VLAŠĆU	1
1. Državno ustrojstvo Otomanske imperije.....	1
2. Srbi pod turskom vlašću.....	6
3. Srbi pod austrijskom vlašću.....	8
4. Položaj Bosne u Otomanskoj imperiji.....	10
5. Položaj Bosne u Austrougarskoj.....	12
6. Zemaljski ustav za Bosnu i Hercegovinu.....	13
7. Vojvodina.....	14
II. RAZVOJ DRŽAVNOSTI I USTAVNOSTI SRBIJE	16
1. Ustanička Srbija.....	16
1.1. Samoupravne povlastice krajem XVIII veka.....	16
1.2. Stanje u Beogradskom pašaluku pred Prvi srpski ustanak i početak ustanka.....	18
1.3. Država Prvog srpskog ustanka.....	19
1.4. Ustavno pitanje u ustaničkoj Srbiji.....	22
1.5. Bukureški ugovor i propast ustaničke države.....	23
2. Srbija od faktičke do formalne samouprave.....	25
2.1. Drugi srpski ustanak i faktičko stvaranje države.....	25
2.2. Srbija od faktičke do formalne samouprave.....	27
2.3. Hatišerifi od 1830. i 1833. godine.....	30
2.4. Politički odnosi u Srbiji nakon formalnog sticanja samouprave.....	32
2.5. Donošenje Sretenjskog ustava.....	34
2.6. Sadržina Sretenjskog ustava.....	35
2.7. Ukidanje Sretenjskog ustava.....	36
3. Ustavobraniteljska Srbija.....	38
3.1. Donošenje Ustava od 1838. godine.....	38
3.2. Sadržina Ustava od 1838. godine.....	41
3.3. Ustavobraniteljska država.....	43
3.4. Pariski ugovor.....	48
3.5. Skupština u ustavobraniteljskoj Srbiji.....	50
4. Srbija kneza Mihaila Obrenovića.....	52
4.1. Status Srbije i potreba promene ustava.....	52
4.2. Ustavni zakoni kneza Mihaila.....	54
4.3. Spoljna politika kneza Mihaila.....	56
4.4. Jačanje države i političke borbe.....	58
5. Srbija pod Ustavom od 1869. godine.....	60

5.1. Pripreme za ustavnu promenu i donošenje novog ustava	60
5.2. Sadržina Ustava od 1869. godine	62
5.3. Organski zakoni od 1870. godine	64
5.4. Političke ideje i kritike Ustava	66
5.5. Srpsko-turski ratovi i Sanstefanski mir	67
5.6. Berlinski kongres	69
5.7. Stvaranje i borbe političkih stranaka	72
5.8. Ustavni programi političkih stranaka	75
6. Parlamentarizam u Srbiji i vladavina Aleksandra Obrenovića	77
6.1. Pripreme za donošenje i donošenje novog ustava	77
6.2. Sadržina Ustava od 1888. godine	79
6.3. Politički odnosi pod ustavom od 1888. godine	81
6.4. Državni udari kralja Aleksandra Obrenovića	83
6.5. Političke okolnosti i oktroisanje Ustava	84
6.6. Ustav od 1901. godine	86
6.7. Krize nakon oktroisanja Ustava i Majski prevrat	87
7. Srbija posle 1903. godine	89
7.1. Ustav od 1903. godine	89
7.2. Politički odnosi	90
7.3. Carinski rat i aneksiona kriza	93
7.4. Balkanski ratovi i Prvi svetski rat	94

III. DRŽAVNOPRAVNI POLOŽAJ HRVATSKE OD XVIII VEKA DO STVARANJA ZAJEDNIČKE DRŽAVE JUŽNIH SLOVENA

1. Hrvatska od XVIII veka do narodnog preporoda	96
1.1. Ugarski otpor Habsburgovcima nakon 1699. godine	96
1.2. Hrvatska pragmatička sankcija 1712. godine	97
1.3. Obeležja apsolutne monarhije	99
1.4. Kraljevinsko veće u kraljevinama Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji	103
1.5. Status Rijeke tokom XVIII veka	105
1.6. Sabor 1790. i hrvatska državnost	106
2. Hrvatska od narodnog preporoda do 1914. godine	107
2.1. Hrvatska uoči ilirskog pokreta	107
2.2. Ilirski pokret u odbrani hrvatske državnosti	108
2.3. Hrvatska 1848.	110
2.4. Izborni red za građanski Sabor 1848. godine i odluke Sabora	112
2.5. Martovski ustav 1849.	115
2.6. Bahov neoapsolutizam	116
2.7. Oktobarska diploma i Februarski patent (1860-1861)	117
2.8. Hrvatski „veliki“ sabor 1861.	119
2.9. Austro-ugarska nagodba	121
2.10. Hrvatsko-ugarska nagodba	124
2.11. Reforme 1873-1903. godine	128
2.12. Hrvatska početkom XX veka	132
2.13. Političke stranke u Hrvatskoj do 1918. godine	135
2.14. Hrvatske zemlje van područja Banske Hrvatske	138

IV. DRŽAVNI RAZVOJ CRNE GORE	143
1. Stvaranje opšteplemenske vlasti	143
2. Reforme vladike Petra II	144
3. Crna Gora kao kneževina	145
4. Ustavno pitanje i Ustav od 1905. godine	147
5. Političke borbe u Crnoj Gori	148
V. STVARANJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE JUŽNIH SLOVENA	150
1. Ideja o ujedenjenju pred Prvi svetski rat	150
2. Niška deklaracija	151
3. Londonski ugovor	152
4. Jugoslovenski odbor	153
5. Majska deklaracija	155
6. Krfska deklaracija	156
7. Stvaranje Narodnog vijeća i Države Slovenaca, Hrvata i Srba	158
8. Ženevska deklaracija	160
9. Prilike u jugoslovenskim zemljama pred ujedinjenje	162
10. Naputak Središnjeg odbora Narodnog vijeća	165
11. Prvodecembarški akti o ujedinjenju	166
VI. KRALJEVINA SRBA, HRVATA I SLOVENACA	169
1. Prilike u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca i njena prva vlada	169
2. Privremeno narodno predstavništvo	171
3. Ustavotvorna skupština	172
4. Ustavni nacrti i izglasavanje Vidovanskog ustava	175
5. Vidovanski ustav	178
6. Političke stranke i politička zbivanja u doba Vidovanskog ustava	181
7. Spoljna politika Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca	185
VII. KRALJEVINA JUGOSLAVIJA	187
1. Šestojanuarska diktatura	187
2. Oktroisani ustav	190
3. Politički odnosi nakon oktroisanja ustava	192
4. Spoljna politika Kraljevine Jugoslavije	194
5. Stvaranje Banovine Hrvatske	195
6. Ustavni karakter banovine Hrvatske i pitanje reorganizacije države	197
7. Pristupanje Jugoslavije trojnom paktu	199
8. Državni udar 27. marta 1941. i vojni slom Kraljevine Jugoslavije	203